

Solidair Friesland: 65 jaar katholiek sociaal denken in praktijk brengen

“Een geloof zonder daden is een dood geloof”, Jak. 2: 26.

Jan Bosman is coördinator van Solidair Friesland

Vele tienduizenden mensen zijn sinds 1954 via Solidair Friesland actief betrokken geraakt bij de inzet voor medemens en samenleving. Solidair Friesland, volgens de statuten officieel geregistreerd als Katholiek Steunpunt Maatschappelijk Activeringswerk, ondersteunt al 65 jaar vele geïnspireerde inwoners van Fryslân en de Noordoostpolder bij hun inzet voor medemens en samenleving.

Hoe is het begonnen?

Solidair Friesland is voortgekomen uit het in 1954 opgerichte Katholiek Sociaal Caritatief Centrum Friesland. De aanleiding is een advies aan de Nederlandse bisschoppen in 1948 om de katholieke organisaties, werkzaam op sociaal-caritatief terrein, te coördineren. In 1953 ontstaat voor de oprichting van zo'n coördinatiepunt in Fryslân een initiatiefcomité. De mannen van het eerste uur zijn pastoor Rolf uit Dronrijp, Hans Girisch als voorzitter van de Katholieke Centrale voor Maatschappelijk Werk Leeuwarden en pater Walter Goddijn OFM, regionaal directeur van het katholieke onderzoeksbureau KASKI. In 1954 versterkt deze initiatiefgroep zich met de heren van der Werff van het R.K. Armbestuur Leeuwarden, de heer Postma van het R.K. Armbestuur te Bolsward, de heer Rohling van het Wit Gele Kruis te Leeuwarden, pater van der Meer OFM van de R.K. Gezinszorg te St. Annaparochie en de heer ten Brink van de Katholieke vereniging van Ziekenhuizen in Fryslân.

Op 29 juni 1954 is de stichting Katholiek Sociaal Caritatief Centrum Friesland opgericht bij notaris Koch te Leeuwarden. De eerste

voorzitter is Hans Girisch, in het dagelijks leven directeur van Vroom & Dreesmann Leeuwarden. Op 12 juli 1954 gaat de instelling van start aan de Eewal 77 te Leeuwarden, onder leiding van directeur P. Engels, de latere minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM).

Van eerste naar tweede lijn

De stichting timmert hard aan de weg en professionaliseert de klassieke armenzorg en de zorg voor alleenstaande vrouwen, ouderen en weeskinderen en andere kwetsbare groepen. Al vrij snel, in 1960, begint een eerste grote verandering. De overheid wil zelf garant staan voor onafhankelijke zorg en neemt de verzulde zorg over. Alle eerstelijnsorganisaties worden veralgemeniseerd en verder geprofessionaliseerd. De overheid neemt de financiering van alle levensbeschouwelijk georiënteerde instellingen over. Het recht op zorg geldt voor iedereen. Dit betekent het einde van de verzulde zorg, maar niet het einde van sociale betrokkenheid vanuit de katholieke gemeenschap.

Van het KSCC blijft een tweedelijnsinstelling over, die tot taak krijgt de katholieke gemeenschap blijvend te betrekken en te ondersteunen bij de inzet voor de samenleving. Het is vooral aan toenmalig minister Klompé te danken dat deze 'F2-functie' voor duurzame inzet van de kerken en aanhangers van het Humanisme ontstaat. Zij ziet scherp in dat kerkelijke instellingen voor RK caritas en protestantse diaconie dicht bij de maatschappelijke noden staan en zich vanuit hun doelstellingen blijven inzetten voor groepen en problemen die bij de overheid nog niet in beeld zijn. Zij

Bij de oprichting van het KSCC. De eerste voorzitter is Hans Girisch tweede van links.
[Foto uit Archief Solidair Friesland]

ziet ook dat deze organisaties de overheid helpen met bestuurlijke en praktische inzet, met nieuwe initiatieven en met cofinanciering. Later is deze F2-functie gewijzigd in Maatschappelijk Activeringswerk.

In 1968 verhuist het afgeslankte KSCC-centrum naar de Emmakade 68 in Leeuwarden. In 1974 kreeg het centrum de naam Solidair Friesland, met als statutaire ondertitel Katholiek Centrum Welzijnsbehartiging (KCW). Ook het Katholieke Steunpunt Jeugdwerk Friesland wordt onderdeel van de 'koepel' Solidair Friesland.

In 1994 verandert de statutaire naam in Katholiek Steunpunt Maatschappelijk Activeringswerk. De roepnaam Solidair Friesland blijft. Sinds 1998 is Solidair Friesland gehuisvest in het Titus Brandsma Huis aan het Bonifatiusplein 21a te Leeuwarden.

Katholiek sociaal handelen: presentie en verbinding

De vele vrijwilligers die actief zijn in de projecten 'van' Solidair Friesland, zijn dit vanuit een bijzondere achtergrond. Soms vanuit een organisatie, bijvoorbeeld vanuit een PCI's of diaconaal beraad. En soms zonder achterban of netwerk. Gewoon als mens. Altijd vanuit een bijzondere bewogenheid en visie. Zij herkennen zich in de visie van Solidair Friesland. In het wat, waarom en hoe.

Zij herkennen zich in wat we doen. Het gaat hen om het concrete handelen. Diaconale vrijwilligers zijn doeners. Daarom doen zij mee in maatjesprojecten, met de dialoog, met de presentie-activiteiten, met vredesacties en met andere projecten die door of met steun van Solidair Friesland ontwikkeld zijn. Daarnaast herkennen zij zich in de inhoud van de projecten, de doelgroepen waarvoor wij kiezen en de thema's die we oppakken. Het gaat om de kwetsbare groepen en om

thema's die te maken hebben met uitsluiting, geweld, onrecht. Ten derde spreekt ook de manier waarop wij werken de vrijwilligers aan. We willen werken in wederkerigheid en we hechten veel belang aan de ondersteuning van de vrijwilligers. En als het even kan laten we nieuwe initiatieven ook weer los, wanneer de vrijwilligers zelf aangeven dat dat kan. Daarom staat aan het begin van deze passage het woordje 'van' tussen aanhalingstekens. De projecten zijn niet van Solidair Friesland, maar van de mensen voor wie de vrijwilligers zich inzetten. En daarna van de vrijwilligers die zich met deze mensen en met het project verbonden hebben. Soms vallen deze groepen ook samen. Mensen werken voor mensen. Solidair Friesland helpt deze mensen om hun doelstellingen te verhelderen en waar te maken.

Mensen voor Mensen

De visie van Solidair Friesland staat beschreven in de beleidsnotitie met de titel 'Mensen voor Mensen' (2014). Solidair Friesland bestond toen 60 jaar. De visie is nog steeds actueel. Hij geeft richting aan wat Solidair Friesland wil bereiken en waarom. Eén woordje zou je kunnen aanpassen. Je zou het stuk ook als motto 'Mensen Met Mensen' kunnen geven. Daarmee wordt het werken in wederkerigheid misschien nog beter verwoord. Want dat is de praktijk. We helpen elkaar. Wanneer we iets voor een ander doen doet de ander ons ook iets.

“Niet iedereen kan alles zelf regelen, er zijn altijd mensen die extra kwetsbaar zijn. Zij zoeken hulp van anderen om hun leven in te richten of om professionele zorg te organiseren. De tijd dat de overheid met allerlei vormen van ondersteuning voor iedereen klaar staat is voorbij. Politieke en economische verschuivingen hebben daaraan definitief een eind gemaakt... Mensen hebben

mensen nodig. De samenleving heeft mensen nodig. En onze kwetsbare aarde heeft mensen nodig” (Beleidsplan 2014).

Dat is de kern van ons werk nu en dat was de situatie van het werk van de mensen van het eerste uur. De doelgroepen en thema’s van 1954 hebben nog steeds de aandacht nodig. Zelfs meer dan enkele tientallen jaren geleden.

De daad bij het Woord voegen

Solidair Friesland helpt vrijwilligers “de daad bij het Woord te voegen”. ‘Woord’ met een hoofdletter. Het werk heeft een lange voor-geschiedenis in het sociale werk van Fryslân, en staat in een nog veel langere christelijke traditie. Dat is de traditie van het katholiek sociaal denken, die op haar beurt weer haar wortels heeft in de Bijbelse traditie. Voor Solidair Friesland zijn het Exodus-verhaal en de woorden van Jesaja uit het oude testament en het Magnificat, de woorden uit Mattheus 25 en de Bergrede, de handelingen van de eerste christenen en de brief van Jacobus richting-gevend. Teksten die ons leren dat het in het christelijke geloof gaat om naastenliefde, bevrijding, barmhartigheid en solidariteit. Daarmee geeft Solidair Friesland zelf vorm aan deze tradities, aan het sociaal denken en vooral: het katholiek sociaal handelen.

Ontwikkeling, samenwerking en vernieuwing Solidair Friesland zoekt al snel samenwerking met de gereformeerde, Nederlands-Hervormde, humanistische en doopsgezinde partners. Deze samenwerking is principieel: de projecten worden onderling ‘verdeeld’. Het Overleg Samenwerkingsorganen in Friesland (OSOF) is opgericht om de spelregels voor samenwerking vast te leggen. Eén van de organisaties neemt het voortouw, de anderen doen mee bij de werking van vrijwilligers en financiering. Het blijkt een efficiënte en effectieve aanpak te zijn. Tientallen samenwerkingsprojecten zien het levenslicht. Sommige projecten bestaan nog steeds. De oecumene komt op het terrein van diaconie vaak snel tot stand. Solidair Friesland is o.a. de trekker voor het project voor Vietnamese bootvluchtelingen en voor de oprichting van dagcentra en belangenorganisaties voor ouders en verwanten van mensen

met een verstandelijke beperking. De aandacht voor mensen met een verstandelijke beperking is een blijvend onderdeel van het werk van Solidair Friesland. Later worden de ‘Borneroordagen’ georganiseerd, dagen waarop ouders en andere verwanten hun ervaringen en levensvragen bespreken. Honderden mensen nemen deel aan deze dagen. Het is een voorloper van andere projecten, zoals de drie noordelijke werkgroepen voor ‘Kerken en Mensen met een Verstandelijke Handicap’ en het Scheepsmaatjesproject.

Het Scheepsmaatjesproject blijkt in een grote behoefte te voorzien. Het start op een goed moment. De overgangperiode van grote instellingen in de bossen naar kleinschalig wonen om de hoek, en naar zo lang mogelijk thuis wonen. De mensen wonen in de buurt en de kerken blijken ‘ze’ niet te kennen, of vinden het moeilijk om ‘ze’ te vinden en te leren kennen. Het Scheepsmaatjesproject gaat zoeken en vindt ‘ze’. Honderden mensen met een verstandelijke beperking worden in de loop van de jaren gekoppeld aan vrijwilligers uit de parochies. De mensen met een beperking hebben en naam en een gezicht gekregen in de parochies. Mensen voor mensen.

Terug bij af

Het diaconaat van de kerken is weer nodig. Dat zien wij positief. Solidair Friesland heeft de afgelopen decennia veel geïnvesteerd in de ondersteuning van de PCI’s bij de ontwikkeling van nieuwe vormen van maatschappelijke presentie vanuit het katholiek sociale denken. Caritas heeft een nieuwe inhoud en betekenis gekregen, en PCI’s hebben een nieuwe jas aangedaan. Het diaconale vrijwilligerswerk van kerken valt steeds meer op bij de overheid omdat het ‘waardevol’ is, en niet alleen in financieel opzicht. Het valt op vanwege de kundige, gemotiveerde, belangeloze, massale en trouwe inzet van de vrijwilligers. Er zou eigenlijk een nieuwe Marga Klompé op moeten staan om te pleiten voor politieke erkenning en structurele financiering van organisaties die de vrijwilligers daarbij helpen.

www.solidairfriesland.nl
In de komende pagina’s leest u over actuele projecten ‘van’ Solidair Friesland.

Geloven op maandag Altijd wat te doen in het jubileumjaar

Jan Bosman is coördinator van Solidair Friesland

Het 65-jarig bestaan van Solidair Friesland uit zich in een jaar van viering en verdieping van het werk. Solidair Friesland wil dit jaar samen beleven met de organisaties en projecten waarmee wordt samengewerkt. Leidraad is het motto ‘Geloven op maandag’.

Dit motto betekent voor ons dat de zondagse inspiratie uit de verkonding en viering vanaf maandag weer handen en voeten kan krijgen in de zorg voor medemens en maatschappij. Dat doen wij samen met de meest kwetsbare mensen en met vrijwilligers uit vele andere kerkelijke, levensbeschouwelijke en maatschappelijke organisaties in Fryslân. Mattheus 25, het bekende verhaal over de werken van barmhartigheid, is daarbij een belangrijke richtlijn. Onze projecten sluiten daar goed bij aan. De benadering vanuit “ik was arm of ziek, gevangen, eenzaam of uitgesloten, en jij hebt mij gezien...” spreekt ons aan vanuit onze katholieke levensbeschouwelijke signatuur. Daarmee brengen wij kenmerken uit het katholiek sociaal denken als subsidiariteit, solidariteit, menselijke waardigheid en ‘goed samenleven’ in praktijk. De projecten van Solidair Friesland zijn ‘werken van solidariteit’.

Jongerenweekend

Eerst de jeugd. Een vast onderdeel is het maatschappelijk activeringswerk met jongeren. Sinds haar vijftigjarig bestaan geeft Solidair Friesland de jongeren de ruimte om een diaconaal jongerenweekend te beleven en zelf te organiseren rond de werken van solidariteit. Sindsdien zijn activiteiten georganiseerd waarin jongeren actief kunnen helpen bij een sociale of diaconale activiteit. In de loop van

de jaren is aandacht besteed aan solidariteit met vluchtelingen, mensen met een verstandelijke beperking, blinden en slechtzienden, de schepping en de toekomstige generaties, ouderen, slachtoffers van geweld en nog veel meer.

Later is het jongerenweekend verbonden met het landelijke project M25. Het is de bedoeling om op meerdere plaatsen in Fryslân M25-groepen op te zetten, zodat jongeren hun hart op andere momenten in het jaar ‘handen en voeten kunnen geven’.

The Action

In 2017 kwam The Passion naar Leeuwarden. Solidair Friesland start een nieuw jongerenproject: The Action. Het is uitgevoerd in samenwerking met het Diaconaal Platform Leeuwarden, de Sint Vitusparochie en andere kerken. Het idee is om van Passie naar Actie te gaan. Als voorbereiding op de Goede Week gaan honderden scholieren op bezoek en aan de slag bij sociale en diaconale projecten in de stad. Zo leren zij het lijdensverhaal te verbinden met het leed en lijden in onze tijd, en maken kennis met mensen en organisaties die helpen het leed te verzachten en te bestrijden. Het paasverhaal is immers een opstandingsverhaal. En daarvoor is vaak de hulp van anderen onmisbaar. Door mee te doen aan The Action zien jongeren dat er mensen en organisaties zijn die dat doen. En - nog belangrijker - ze ervaren dat zij zelf die helpende hand kunnen zijn.

New@Home

New@Home is een maatjesproject voor jonge nieuwkomers tussen de 12 en 20 jaar. Deze nieuwkomers zijn alleenstaand of met hun familie, als vluchteling of in het kader van het

werk van hun ouders naar Nederland gekomen. New@home voorziet in de behoefte om jonge nieuwkomers te helpen hun plek in de Nederlandse samenleving te vinden. Juist het optrekken met leeftijdgenoten is een leuke, en goede manier om hen te helpen hun contacten te verbreden en in sommige situaties zicht te krijgen op vervolgopleiding. New@Home biedt aan de maatjes de mogelijkheid om de andere cultuur te leren kennen en het leren begeleiden van jongeren die integreren en hun plekje proberen te vinden in de Nederlandse samenleving.

Een maatje gaat met de nieuwkomer wekelijks op pad om samen leuke dingen te doen, zoals de stad verkennen, ergens wat drinken, samen koken, muziek luisteren, voetballen of spelletjes doen. Soms helpt het maatje met huiswerk, de Nederlandse taal of praktische dingen zoals lid worden van bibliotheek, naar een open dag gaan of inschrijving bij een sportclub of woningstichting

Kinderen en armoede

Een op de twaalf kinderen in Nederland groeit op in armoede, volgens de cijfers van 2019. Het project Kinderen en Armoede maakt op basisscholen het thema armoede bespreekbaar onder kinderen en daarmee ook hun ouders en omgeving. Daar horen ook hun leerkrachten bij. Solidair Friesland zet voor deze bewustwording het Arm en Rijkspel (was Kinderen en Armoedespel) in en helpt scholen, kerken, wijkcentra en gemeenten om gezamenlijk armoede onder kinderen te signaleren en te bestrijden zodat ieder kind kan meedoen. Het spel laat kinderen ervaren wat het betekent om weinig of juist veel (zak) geld te hebben. Het laat hen nadenken over wat arm zijn is. Hoe dat voelt. En ook of zij durven delen. Het spel doet een beroep op solidariteit en creativiteit om iets leuks te bedenken dat geen geld kost.

Solidair Friesland wil met het project Kinderen en Armoede een verbindende rol spelen om een geïntegreerde aanpak van armoede mogelijk te maken. Door middel van bewustwording en het (beter) herkennen van signalen, kan gericht worden ingezet op de ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen in armoede. Daarvoor werkt Solidair Friesland

o.a. samen met Kindpakket, studenten Pedagogiek, scholenkoepels en gemeenten.

Diaconaal opbouwwerk en activerende aanpak armoede

Sinds haar oprichting 1954 ondersteunt Solidair Friesland de parochies en vooral de PCI's en de diaconale werkgroepen bij Geloven op Maandag. De ondersteuning van PCI's is altijd een kerntaak van Solidair Friesland gebleven. In de jaren '90 wordt deze ondersteuning geïntensiveerd met als doel de diaconie in de parochies meer gezicht te laten krijgen en de PCI's daarin een actieve rol te geven. Solidair Friesland ondersteunt daarbij zowel de parochies als de PCI's en maakt zich sterk voor samenwerking. Met als uitgangspunt: diaconie = caritas. De parochies pakken doorgaans de sociale-pastorale diaconale thema's op (bezoekwerk) en de PCI's de maatschappelijk-diaconale thema's (armoede, uitsluiting, belangenbehartiging). In steeds meer parochies heeft men elkaar leren kennen en zijn werkafspraken gemaakt. Hoe kunnen beiden dienstbaar zijn aan de samenleving en bijdragen aan sociale rechtvaardigheid, de definitie van caritas?

Vanaf de jaren 2010 krijgt deze ontwikkeling een nieuwe impuls. In de samenwerking van met PCI's en parochies worden projecten voor diaconaal opbouwwerk gestart en wordt een diaconaal opbouwwerker aangesteld. Deze heeft tot taak de armoede en de meest kwetsbare mensen op te sporen en met hen inhoud te geven aan een nieuw perspectief. Dit pakte zeer goed uit. Het maakt caritas nieuwe stijl mogelijk. Deze beweging groeit groter en breder. Steeds meer parochies verkennen de mogelijkheden om een diaconaal opbouwwerker aan te trekken en in samenwerking met de Arme Kant van Fryslân wordt een project opgezet om dit werk te verbreden naar andere kerken.

Arme Kant van Fryslân

Solidair Friesland is eind jaren '80 een van de initiatiefnemers van het oecumenische provinciale platform de Arme Kant van Fryslân. Vanuit dit platform wordt gewerkt aan de integrale bestrijding van armoede. Door middel van conferenties, door de kanskaart-

methode, door te 'helpen onder protest' en de laatste jaren door middel van de projecten Budgetmaatje, het diaconaal opbouwwerk, en de Walk of Peace zijn de Friese diaconieën en PCI's blijvend betrokken bij de strijd tegen armoede.

Scheepsmaatjes

Solidair Friesland ondersteunt het 'Scheepsmaatjesproject'. In het artikel over ontstaan en ontwikkeling van Solidair Friesland leest u meer over dit maatjesproject met mensen met een verstandelijke beperking.

Support Fryslân

Maatjesprojecten zijn een belangrijk onderdeel van het werk van Solidair Friesland. In de jaren negentig is op verzoek van de politie en in samenwerking met Humanitas en Jeugdzorg Fryslân een maatjesproject voor risico-jongeren opgezet. "Jongeren die een steuntje in de rug goed kunnen gebruiken". Zij worden gekoppeld aan een vrijwilliger, die een training heeft gehad, en heeft afgesproken minstens een jaar geregeld contact met de jongere te zullen onderhouden. Support Fryslân is inmiddels verzelfstandigd.

Exodus-Support

Het maatjesproject Exodus-Support koppelt vrijwilligers aan ex-gedetineerden. Voor hen is het altijd moeilijk om bij terugkeer in de maatschappij werk en huisvesting te vinden en weer in een dagritme te komen. De contacten worden al gelegd in de laatste periode van detentie. Op een bijeenkomst met de vrijwilligers blijkt hoe waardevol de 'vriendschap' van deze maatjes is. Dan wordt ineens helder hoe goed deze maatjes waarden als 'trouw, inclusie, vertrouwen, hoop en naastenliefde' in praktijk brengen. Het kan echt.

Platform Levensbeschouwing in Kleurrijk Fryslân

Kleurrijk Fryslân werkt aan verbinding tussen diverse religieuze en culturele groepen in de Fryslân. Jaarlijks zijn er activiteiten op 21 maart, in de vredesweek en op Bevrijdingsdag. De gedachte achter deze samenwerking is, dat de ontmoeting het begin kan zijn

van samenwerking en van solidariteit wanneer het misschien spannend wordt om elkaar te begrijpen. Daarom is Kleurrijk Fryslân door heel de provincie actief en wordt getracht zoveel mogelijk levensbeschouwelijke organisaties mee te krijgen in een 'verbindende beweging' vanaf de basis. Ook dat is een toepassing van caritas vandaag. Naastenliefde voor andersgelovigen. Ook - of juist - als het publieke klimaat er veel moeite mee heeft.

Fries Vredesplatform

Het Fries Vredesplatform is opgericht met als doel in Fryslân blijvend aandacht te vragen voor vredesvraagstukken en de vredesactiviteiten in Fryslân te bevorderen. Speciale acties zijn de campagne voor de vredesvlag en de maandelijkse vredeswake op donderdagavond bij de Waag in Leeuwarden. Jaarlijks in september zijn er activiteiten in de vredesweek en de internationale dag van de vrede op 21 september. De meest recente actie is de start van de Frede fan Fryslân op 21 september 2019. Burgemeester Feenstra van De Fryske Marren was de eerste ondertekenaar van het manifest 'De Frede fan Fryslân'.

Kerken en landbouw

De Werkgroep Kerken & Landbouw Fryslân is vanuit de kerken actief in de agrarische sector. De werkgroep geeft voorlichting over pastoraat aan agrariërs en stimuleert de bezinning op de ethische vraagstukken met betrekking tot landbouw. In 2020 start de werkgroep het project Boer, Burger, Maatschappij. Met dit project wil de werkgroep de dialoog over de landbouwcrisis dichterbij de mensen brengen. Zowel bij de producent (de boer) als bij de consument (de burger).

www.solidairfriesland.nl
Elders in dit nummer leest u over de geschiedenis van Solidair Friesland.